

רשימות חוברת קכד

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת וישב, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — חלקו השני של מכתב להרב יחיאל מיכל דאברוסקין, מיום כט' סיון תרצ"א, בברלין, בענין "פשתן כבה מהר" * (ענין ששייך: (א) לפירוש רש"י בריש פרשת השבוע: "הפשתני הזה כו", (ב) לדיני פתילות דחנוכה, שחל בשבוע זה).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' וישב, ה'תשנ"ח
ברוקלין, נ.י.

(* חלקו הראשון של המכתב, בענין "ריבית בבנק" — יצא לאור בעזה"י בחוברת בפ"ע.

פשתן כבה מהר.

בענין הסימן להבחין בין פשתן וצמ"ג, הרי כל המפרשים הסכימו שאינו מועיל, אלא כדי לאיים על הא"י, דלא ניחוש לאיחלופי בנותן לו חוטי קנבוס. וכדהובא מפנ"י, וכ"ה בפרו"ד, בית הילל ועוד.

ואף שיל"ע בשו"ת פנ"י זו באיזהו מקומן, כן יעוין בפרו"ד סי' ש"ב, שלהרא"ש הוא רק ספק כלאים דרבנן, ולא דאורייתא כדעת הפנ"י, אבל הרא"י משו"ת הרא"ש היא רא"י מוכחת ומי יבוא אחרי המלך.

ובבי"ה ופנ"י שהסימן הוא הבל וכו'.

ויל"ע בשער הכולל מה שכ' לענין סימני אתרוגים המורכבים, שגם הם סימנים מחודשים. ואינו תח"י. וכמדומה שציין שם לשו"ת חת"ס.

בגוף הדבר שפשתן כבה מהר יש להעיר מישעי' א' לא', שכמדומה שפי' כן הרד"ק על והי' החסון לנעורת וגו'. ומשבת (יא.) יפה תענית לחלום כאש לנעורת משמע דכלה הנעורת לגמרי ולא שכבה. וכן בסנה' (לז.) אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת דפירש"י אוחזת ודולקת. ועייג"כ סוטה (מח.). ואולי יש לחלק בין נעורת (שהוא הננער בעת נפוץ הפשתן. עיין בפיה"מ שבת פ"ד. ובירוש' שבת נעורת וכו' נסורת וכו'. ועייג"כ שופטים טז' ט') ובין חוטי פשתן. וממשה ר"ה (פ"ב מ"ג) נעורת של פשתן ופי' שהוא מרבה שלהבת, בלאה"כ ל"ק, וכתירוץ הת"י שבת ר"פ ב"מ, שדולק יפה ובכ"ז לא מעלי לפתילה, דגם אהנ"ל אואפ"ל כן.

ולכאורה מפירש"י (שבת שם) ד"ה כיתנא שפי' וה"ק קרא פשתן החזק יהפך לנעורת כלומר הגבור יהי' חלש עכ"ל, משמע דחוסן, פשתן דלא נפיץ, ג"כ בוער, אף שאינו בוער כ"כ כנעורת (שלכן בכל הנ"ל אמרו כנעורת דוקא). דאלתה"כ הולל"פ כפשוטו והי' החסון, שאינו בוער, לנעורת הבער. ואז אתי שפיר גם סיומא דקרא ובערו שניהם יחדיו וגו'. ומדלא פי' כך ש"מ דחוסן רק לפתילה לא חזי מפני שאין השמן וכו', אבל גם הוא בוער.

ועפי"ז אתי שפיר ג"כ מה דנחית רש"י לפי' קראי, בש"ס שבת, ודוקא לפי המסקנא דלפי הנ"ל ניחא. דלפי הס"ד דחוסן הוא נעורת, ע"כ פי' דקרא הוא והי' החסון, אליל החזק, ואינו ענין לפשתן, אתי שפיר המשך הפסוק שאליל החזק יהפך לנעורת הבער בקל ובערו וגו'. אבל לפי' אביי דחוסן הוא חוסן, פשתן, וידעינן דגם הוא בוער (אף דלא כ"כ

כנעורת) הוכרח רש"י לפרש פי' חדש, דלא כפשטי'. וזהו "כלומר" וכו'.

ואסיים

פשתן כבה מהר.

א. בענין הסימן שעל ידו יכולים להבחין בין פשתן וצמר גפן (לענין כלאי בגדים), שפשתן כבה מהר¹ — הרי כל המפרשים הסכימו שהסימן אינו מועיל, אלא כדי לאיים על החייט האיננו יהודי, דלא ניחוש לאיחלופי — בשעה שהישראל נותן לו חוטי קנבוס, שאז ירא להחליפם בחוטי פשתן, כיון שהישראל יכול לברר זה ע"י בדיקה באש, אבל אין לסמוך על סימן זה אם רק אומר לו לתפור מחוטי קנבוס (אבל לא נתן לו חוטי קנבוס), ועאכו"כ כשקונה ממנו לכתחילה. וכדהובא מפני יהושע². וכן הוא בפרישה ודרישה³, בית הילל⁴, ועוד.

ואף שיש לעיין בשו"ת פני יהושע זו באיזהו מקומן,
וכן יעויין בפרישה ודרישה לטור יו"ד סי' ש"ב⁵, שלהרא"ש

(1) ראה רמ"א יו"ד ש"ב ס"ב: "חוטי פשתן כשמדליק כבה מהר, ושל קנבוס הולך ושורף (כן משמע במגיד משנה פ"ח דמאכלות אסורות)."

(2) בשו"ת יו"ד ס"ח ("נשאלתי אם יש לסמוך בחוטין שאינן ידועין אם הם חוטי פשתן או קנבוס לבדקן באש שהפשתן כבה מהר והקנבוס הולך ושורף, וכן שאר בדיקות שאומרים העולם כו"). — ושם: "הרב המגיד .. לא כתב כי אם דהגוי מרתת להחליף, כיון דאפשר לעמוד על החילוף מרתת הגוי, כיון דאומן הוא שלא ירע אומנתו .. אבל שיהי' סימן מובהק לקנות מן הגוים לכתחילה מחמת זה, לא מצינו בשום פוסק וכו'".

(3) לטור יו"ד ש"ב. — ושם (בפרישה) סק"ג: "לפי טעם .. שיכולין לעמוד על הדבר לנסותו בדליקה, א"כ לפי זה הי' גם כן להאמין לנכרי לכתחילה, אפילו אם אין הישראל נותן לו חוטי קנבוס. ושמא י"ל דכולי האי לא סמכינן אבדיקה הנ"ל אלא היכא שנותנין לו חוטי קנבוס, דיח סברא להתיר, כי אין החייטים חשודים להחליף כולי האי, ומש"ה סמכינן אבדיקה הנ"ל".

(4) ראה בית הלל לשו"ע יו"ד סרח"צ (לענין איסור תפירת בגד קנבוס תחת בגד צמר משום מראית עין): "בעו"ה ראה ראיתי אשר המוני עם קונים בגד קנבוס מן ערלים .. וסומכין עצמם על זה שאומרים החייטים יהודים שהם מבינים שהוא קנבוס .. וחקרנו ודרשנו אחר זה מחמת חוטי קנבוס ובגד קנבוס, וקרינו את כל החייטים ישראלים וגם היו אצלנו ערלים בעלי מלאכות של בגד פשתן, ולא היו יכולים להבין איזה הוא של פשתן ואיזה הוא של קנבוס. ותיכף ומיד עשינו תיקון שלא לקנות שום בגד קנבוס עד שנעשה דוקא בפני ישראלים בכשרות וכו'". ושם ש"ב (לענין הקונה בגדים מן העכו"ם שצריך להתיר תפירתן ולתפרן בקנבוס — אם הוא רק במקומות שפשתן מצוי, או גם במקומות שאין פשתן מצוי): "אע"פ שבאיזה מקום פשתן אינו מצוי, אסור לקנות בגדים מן העכו"ם וללבוש אותם בלא התרת התפירה .. משום דאף שאינו שכיח בזה המקום פשתן הגדל שם, אבל מביאים לשם ממקום אחר .. וכמ"ש לעיל בסימן רח"ץ וכו'".

(5) בפרישה שם — בביאור הטעם ש"אפילו אם הנכרי מסיח לפי תומו שתפרן בקנבוס

(ש"כתב .. הקונה בגדים מן הנכרים צריך להתיר תפירתן ולתופרם בקנבוס"*) הוא רק ספק כלאים דרבנן, ולא ספק כלאים דאורייתא כדעת הפני יהושע בדברי הרא"ש, וא"כ יש מקום לומר שבספק כלאים דרבנן יש לסמוך על סימן זה,

אבל בכל אופן, הראי' שמביא הפני יהושע משו"ת הרא"ש שכתב ש"צריך להתיר תפירתן", ולא כתב שצריך לבדוקן, היא ראי' מוכחת שאין לסמוך על בדיקה זו כשקונים בגדים מן הנכרים. ומי יבוא אחרי המלך.

ובבית הלל לפני יהושע כתבו יתירה מזה — שהסימן להבחין בין פשתן לקנבוס הוא הבל וכו'*.8.

ויש לעיין בשער הכולל* מה שכתב לענין סימני אתרוגים

אינו נאמן": "שידוע לכל הנכרים שחייטי ישראל מחזירין על הכפרים אחר מטוה קנבוס, כי אינו מצוי כמו הפשתן, והנכרי כדי להשביח מקחו אמר כן. ועיין בדרישה". ובדרישה שם: "וצ"ע דבלא"ה נמי אין להאמין לנכרי במסיח לפי תומו אלא באיסור דרבנן ולא באיסור דאורייתא .. וצ"ל דס"ל דגם כלאים מדרבנן הוא, כיון דבגדים שלנו אינם שזורים וכו'".

(6) טור יו"ד סו"ס שב. ובב"י שם: "בפ"ט דנדה כתב כן. וז"ל בתשובה כלל ב' כו'".
(7) ושם, ש"על מתני' גופא ("לא ילבש בהם עד שיבדוק") כתב — הרא"ש — דצריך לתפרן, ולא כתב לבדוקן, אלא ש"מ דבדיקה במתני' אין פירושו לבדוקן באור .. אלא פי' שצריך לפשפש אם הכל צמר ואין ביניהם פשתן ודאי, וה"ה אם .. מספקא לן אם הוא פשתן, הוא כפשתן ודאי, כדק"ל בכ"מ בספיקא דאורייתא לחומרא וכו'". וכן בהמשך התשובה: "ופשיטא שאין אנו רשאים .. להתיר איסור דאורייתא וכו'".

(8) בבית הלל סרח"צ, מביא מ"ש בספר מעדני מלך (הביאו הש"ך בסי' ש"ב) "שמעתי מחייטים ישראלים שבודקין הקנבוס בענין זה שמושכין החוט עד שנמשכו כמין שערות ארוכות הרבה בידוע שהוא קנבוס". וכתוב: "אבל כל זה הבל ואין בו ממש, ואסור לסמוך על זה, כאשר שעני ראו במראה ולא בחידות .. חקרנו ודרשנו אחר זה .. וקרינו את כל החייטים .. ולא היו יכולים להבין איזה הוא של פשתן ואיזה הוא של קנבוס". ובשו"ת פני יהושע שם: "ואני מעיד כי ראיתי כמה פעמים פשתן שהולך ושורף כמו קנבוס".

(9) בשער הכולל פל"ז ס"א: "ד' סימנים יש להבחין בין אתרוג המורכב מלימוני לאתרוג שאינו מורכב כו' (עיין במג"א ובשו"ע אדמו"ר סימן תרמ"ח וט"ז ובאר היטיב סימן תרמ"ט בשם תשובת הרמ"א סימן קכ"ו בשם מהר"מ פדואה ועולת שבת). ואם לסמוך על הסימנים הללו להכשיר אתרוגים שאינם ידועים בבירור שאינם מן המורכבים, כתוב בשו"ת חת"ס אור"ח סימן ר"ז, וז"ל: כל אלו הסימנים לאו דאורייתא, ולא נזכרו בש"ס ובשום מקום מהראשונים. ומן הדין דינו של אתרוג כדין עוף טהור שאינו נאכל אלא במסורת. ע"כ אותם הבאים מיאנאווא שמסורת בדינו מאבות אבותינו ורבותינו חכמי הצרפתים (רש"י ובעלי התוס' ז"ל) אשר מעולם יושבי מדינת אשכנז יוצאים י"ח באתרוגים הבאים מיאנאווא, הן הנה הכשרים ואין צריך שום סימן. והגאון מהר"מ פדואה ז"ל לא בא אלא להודיע סימני האתרוגים ההם כדי שאם לא ימצא בהם אותן הסימנים, ידע שאינם מאותן שמסורת בדינו. אבל הבאים בודאי מאיים אחרים, אפילו יש בהם אותן הסימנים, אין ראי' שאינם מהמורכבים כו'". — ומזה ראי' גם לנדרו"ד, שאין לסמוך על הסימנים דפשתן כו'.

המורכבים, שגם הם סימנים מחודשים. ואינו תחת ידי. וכמדומה שציין שם לשו"ת חתם סופר.

ב. בגוף הדבר שפשתן כבה מהר — יש להעיר מישעי' א' לא', שכמדומה שפירש כן הרד"ק על "והי' החסון לנעורת וגו'", ש"נעורת" ("שמנערין מן הפשתן"¹⁰) כבה מהר¹¹.

ומהא דאמרו חז"ל במסכת שבת (יא, א) "יפה תענית לחלום כאש לנעורת" — משמע, דכלה הנעורת לגמרי (שזהו המכוון בתענית שעל ידו יכלה לגמרי הענין הבלתי־רצוי שבחלום), ולא שכבה מהר.

וכן בסנהדרין (לז, א): "אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת", דפירש"י "אוחזת ודולקת". ועיין ג"כ סוטה (מח, א): "זמרי נשי ועני גברי (מבעיר את יצרו) כאש בנעורת" (אבל "זמרי גברי ועני נשי, פריצותא", "קצת פריצות יש .. אבל אינו מבעיר יצרו כל כך"). והיינו, שאש בנעורת אינה באופן שכבה מהר.

ואולי יש לחלק בין נעורת (שהוא הננער בעת ניפוץ הפשתן — עיין בפירוש המשניות שבת רפ"ד: "נעורת שם הדבר הנופל מן הפשתים כשמנפצין אותו". ובירושלמי שבת פ"ד ה"א: "נעורת וכו' נסורת (הקש הדק הנופל מן העץ כשמגררין אותו במגירה¹²) וכו' היא הדא היא הדא" (דנסורת ונעורת מין א' הן¹³). ועיין ג"כ שופטים טז' ט': "כאשר ינתק פתיל הנעורת בהריחו אש", "פסולת הפשתן המנערים ומשליכים ממנה בעת הנפוץ, כמו והי' החסון לנעורת, ור"ל חוט המנוער מהפסולת שהוא נוח להשרף בקל"¹⁴) ובין חוטי פשתן — שנעורת דולקת עד שכלה לגמרי, משא"כ חוטי פשתן כבים מהר.

וממשנה ר"ה (פ"ב מ"ג) שהיו "משיאין משואות" גם מ"נעורת של פשתן", ופירושו שהוא מרבה שלהבת¹⁵ — בלאו הכי (גם לולי החילוק הנ"ל בין נעורת לפשתן) לא קשיא על זה שפשתן כבה מהר,

(10) פרש"י ורד"ק עה"פ. וראה לקמן בפנים.

(11) ברד"ק שם: "כמו הנעורת .. שיכלה מהרה מפני נצוץ האש .. הנעורת הבוערת לא תהי' בוערת אלא זמן מועט ותכבה".

(12) פיה"מ שם.

(13) קרבן העדה שם.

(14) מצו"צ עה"פ.

(15) פרש"י שם ("כל אלו מרבים שלהבת").

וכתירוץ התוספות ישנים בשבת ר"פ במה מדליקין¹⁶ בדברי רב יוסף ש"חוסן" שאין מדליקין בו הוא "נעורת של פשתן", שאין להקשות מהכתוב "והי' החסון לנעורת" דמשמע שהנעורת דולק, לפי שקש נמי דולק יפה, ובכל זאת לא מעלי לפתילה — דגם אהנ"ל אולי אפ"ל כן, שנעורת של פשתן מרבה שלהבת, ובכל זאת כבה מהר.

ג. ולכאורה, מפירש"י (שבת שם) ד"ה כיתנא, שפירש הפסוק "והי' החסון לנעורת": "והכי קאמר קרא פשתן החזק יהפך לנעורת, כלומר הגבור יהי' חלש", עכ"ל — משמע, ד"חוסן", שהוא פשתן דלא נפיץ¹⁷, ג"כ בוער באש, אף שאינו בוער כל כך כ"נעורת" (שלכן בכל הנ"ל אמרו כ"נעורת" דוקא).

וההכרח לזה — דאי לא תימא הכי (שגם "חוסן" בוער, אלא נאמר ש"חוסן" אינו בוער כלל), הוה לי' לפרש הפסוק "והי' החסון לנעורת" כפשוטו: "והי' החסון", שאינו בוער, "לנעורת", הבוער. ואז אתי שפיר גם סיומא דקרא — "ובערו שניהם (זה שאינו בוער וזה שבווער) יחדיו וגו'".

ומדלא פירש כך — שמע מינה שאי אפשר לפרש כך (והי' החסון שאינו בוער וכו'), משום ד"חוסן" רק לפתילה לא חזי, מפני שאין השמן נמשך וכו', אבל גם הוא בוער.

ד. ועפי"ז אתי שפיר ג"כ מה דנחית רש"י לפירוש קראי, בש"ס שבת¹⁸, ובש"ס גופא אינו מפרש הקרא על אתר, בקושיית אביי על רב יוסף דס"ל ש"חוסן" הוא "נעורת של פשתן": "והכתיב והי' החסון לנעורת (מכלל דחוסן לאו נעורת הוא)", אלא דוקא לפי המסקנא בדברי אביי ש"חוסן" הוא "כיתנא דדייק ולא נפיץ" — דלפי הנ"ל ניחא.

וההסברה בזה — דלפי הס"ד ד"חוסן" הוא "נעורת" (ובמילא

16 בשבת שם (כ, ב) — במשנה: "אין מדליקין .. בחוסן". ובגמרא: "חוסן, אמר רב יוסף נעורת של פשתן. אמר לי' אביי והכתיב והי' החסון לנעורת וכו'". ובתוספת ישנים: "יש מפרשים (קושיית אביי) דקרא משמע שהנעורת דולק. ואין נראה, דקש נמי דולק יפה, ואין דומה לפתילה".

17 בשבת שם: "אלא אמר אביי (ש"חוסן" הוא) "כיתנא דדייק ולא נפיץ" (דכיון דלא נפיץ אין שמן נמשך אחריו — פרש"י).

18 דלכאורה, אם הפסוק דורש ביאור — הוה לי' לפרשו במקומו, ולא בש"ס (וראה הערה הבאה).

אי אפשר לפרש הפסוק "והי' החסון לנעורת" בשייכות לפשתן), ועל-כרחך פירוש דקרא הוא: "והי' החסון", אליל החזק¹⁹, ואינו ענין לפשתן, אתי שפיר המשך הפסוק — שאליל החזק יהפך לנעורת הבוער בקל, "ובערו שניהם וגו'".

אבל לפירוש אביי ד"חסון" הוא "חוסן", פשתן, ולאחרי שידעינן דגם הוא בוער (אף דלא כל כך כנעורת), שלכן אי אפשר לפרש "והי' החסון לנעורת", שפשתן שאינו בוער, יהפך לנעורת הבוער, ובערו שניהם יחדיו (כנ"ל ס"ג) — הוכרח רש"י לפרש פירוש חדש, דלא כפשטי', אלא "הכי קאמר קרא פשתן החזק יהפך לנעורת".

וזהו שמוסיף רש"י "כלומר" וכו' — דכיון שמפרש שלא כפשוטו, צריך לבאר תוכן הדברים: "כלומר הגבור יהי' חלש".

ואסיים

19) כ"ה ברד"ק ("אמר על האלילים .. החסון והחזק שבפסילים וכו'"), ובמצו"ד ("הפסל העשוי מעץ חזק"). אבל בפרש"י: "החסון, התוקף, שהיו אונסין את העניים וגוזלין אותן ומתחסנין בממון כו'".